

Kritická rasová teória. Si beloch? Cít vinu

Americký senátor zastupujúci Texas Ted Cruz predstavil nedávno návrh zákona, ktorý by v prípade schválenia zakázal vyučovanie kritickej rasovej teórie na pracoviskách.

Cruzovi sa nepozdáva to, že táto teória svojou podstatou pripomína marxistické učenie o rozdelení sveta na utláčaných a utláčateľov.

„Federálna vláda nemá žiadne právo vnucovať Američanom nejakú politickú agendu, obzvlášť takú, ktorej cieľom je zničenie našich inštitúcií a rozdelenie nás na základe našej rasy... [Kritická rasová teória] je marxistická teória, ktorá vidí svet ako zápas. Nie však ako zápas medzi triedami (ako ho vidí klasický marxizmus), ale ako zápas medzi rasami. Je to vo svojej podstate bigotné,“ [vyhlásil](#) senátor.

O fenoméne kritickej rasovej teórie písal aj Christopher F. Rufo pre [Wall Street Journal](#). Ten ju označil za „nové bojisko kultúrnej vojny“ a pripomenul, že 24 štátov predstavilo zákony, ktoré zakazujú vyučovanie kritickej rasovej teórie na školách. Šiestim štátom sa takéto regulácie už dokonca podarilo presadiť.

Podľa prieskumu agentúry YouGov o kritickej rasovej teórii počulo už 64 % percent Američanov, pričom ju za nesprávnu považuje 58 % respondentov.

Prečo však vlastne ľavica a pravica vykopávajú v rámci kultúrnej vojny nové zákopy a pripravujú sa na bitku týkajúcu sa kritickej rasovej teórie? O čom vlastne táto teória je?

Utláčovaní a utláčatelia

[Kritická rasová teória](#) sa zrodila už v 80. rokoch minulého storočia a pomaly sa rozširovala po Spojených štátoch amerických, najmä v akademickom prostredí. Miestom jej zrodu sa stala prestížna univerzita Harvard, kde ju postavili na myšlienkach profesora Derricka Bella, autora diela *Rasizmus a americké právo* z roku 1973.

Katalyzátorom jej rozširovania sa však v roku 2020 stala smrť Georgea Floyd, černocho, ktorého počas zatýkania zabil policajt.

Jeho skon spustil vlnu protestov a krokov zo strany korporácií a inštitúcií, ktorými sa snažili dokázať, že im záleží na černošských životoch. Len pre zaujímavosť, [stovka najúspešnejších korporácií](#) Spojených štátov minula na účely sociálnej spravodlivosti a rasovej rovnosti za uplynulý rok 37 miliárd dolárov.

Toto vytvorilo priam dokonalé podmienky pre to, aby sa kritická rasová teória dostala aj do tých najväčších inštitúcií, korporácií a dokonca aj do návrhov zákonov.

Táto teória je, ako tvrdí americký akademik a filozof Tommy J. Curry, „pohľad, že právo a právnické inštitúcie sú zo zásady rasistické. Rasa sama osebe, namiesto toho, aby bola biologicky založená a prirodzená, je sociálne vytvorený koncept, ktorý je využívaný belochmi na podporu vlastných ekonomických a politických záujmov na úkor farebných ľudí“.

Rasy, ako ich poznáme, teda neexistujú a kontrast medzi nimi je umelo vytvoreným sociálnym konštruktom, ktorý vznikol z mocenských dôvodov, tvrdí táto [teória](#).

Pre belochov má z tohto sociálneho konštruktu vyplývať výhoda „belošského privilégia“, špeciálneho postavenia v spoločnosti, ktoré nadobudli len vďaka farbe svojej pokožky. Kritická rasová teória

odmieta individuálnu zodpovednosť – úspešní belosi sú úspešnými len kvôli nespravodlivému zvýhodňovaniu na základe svojej rasy a neúspešní černosi neuspeli kvôli diskriminácii. (Teória však nikde neuvádza, či má tzv. „belošské privilégium“ napríklad belošský narkoman oproti čiernemu advokátovi.)

Klasicky liberálny princíp je tu tak nahradený víziou sveta rozdeleného na dve skupiny – utláčateľov a utláčaných. Podobnosť s Marxovou teóriou môže, ale nemusí byť čisto náhodná – jedna zo zakladateľiek súčasnej organizácie Black Lives Matter napríklad sama seba [opísala](#) ako „vytrénovanú marxistku“.

Klin sa klinom vybíja

Dalo by sa povedať, že zástancom kritickej rasovej teórie ide o porazenie rasizmu rasizmom. Snažia sa vybiť klin klinom.

Tým pomyselným klinom je v rukách podporovateľov kritickej rasovej teórie v súčasnosti pozitívna diskriminácia nebelošských obyvateľov. To je de facto vznešený názov pre diskrimináciu belochovo – ministerstvo spravodlivosti Spojených štátov amerických minulé leto napríklad obvinilo univerzitu Yale z toho, že pri prijímaní nových študentov [nelegálne diskriminovala](#) belochovo a Ázijcov (ktorí sú, mimochodom, priemerne najbohatšou rasou v USA).

Konzervatívnych čitateľov správ zo Spojených štátov mohla v poslednej dobe pobaviť napríklad aj správa o tom, že organizátori pochodu [Pride](#) v meste Seattle od belošských návštevníkov požadovali „reparačný poplatok“ vo výške 10 až 50 dolárov. Organizátori sa za tento plánovaný krok po vlne kritiky už [ospravedlnili](#).

Ako ďalší príklad sa ponúka spoločnosť Coca Cola, ktorá svojim zamestnancom vybavila [seminár](#), na ktorom sa učili, ako byť „menej bielymi“. Medzi typické belošské vlastnosti organizátori seminára zaradili napríklad aroganciu, sebaistotu a nedostatok skromnosti.

Znie to neuveriteľne, ale systematický rasizmus sa aktivistom podarilo nájsť aj v matematike. Úrad pre vzdelávanie štátu Oregon na začiatku tohto roka učiteľov matematiky pozýval na [školenie](#), ktoré ich malo naučiť, ako z matematiky odstrániť rasizmus.

Ten sa v matematike prejavuje napríklad požadovaním od študentov, aby ukazovali svoj postup pri riešení príkladov, alebo považovaním iba jednej odpovede za správnu. Do spoločnosti, kde je každý názor správny a musí byť tolerovaný, sa takéto spiatočnicke zmýšľanie už skrátka nehodí.

Na niektorých miestach v Spojených štátoch aktivisti dokonca požadujú [opatrenia](#) silno pripomínajúce časy segregácie. Samozrejme, pod rúškom „bezpečných miest“ pre černochovo, kde sa nesmú nachádzať belosi.

Belosi by si podľa kritickej rasovej teórie takisto mali uvedomiť svoju kolektívnu vinu za to, že využívajú benefity vyplývajúce zo systematicky rasistického usporiadania sveta. Dalo by sa to opísať ako taká marxistická verzia dedičného hriechu.

Útok na základ právneho poriadku

Teória tvrdí, že je naša spoločnosť systematicky rasistická a je potrebné ju radikálne zmeniť, má množstvo kritikov.

„Teoretici kritickej rasovej teórie útočia na samotné základy liberálneho právneho poriadku vrátane teórie rovnosti, právnej argumentácie, osvieteneckého racionalizmu a neutrálnych princípov ústavného práva,“ [tvrdí](#) napríklad právnik Jeffrey J. Pyle.

„Kritická rasová teória nie je metódou určenou na podporu rasovej citlivosti alebo pochopenia histórie. Je to radikálna ideológia, ktorá sa snaží využiť rasu ako prostriedok morálnej, sociálnej a politickej revolúcie. Ľavicovo orientované médiá sa ju snažia opisovať ako ‚objektív‘ na skúmanie histórie rasizmu v USA, ale toto jemné pomenovanie len zakrýva podstatu celej teórie,“ píše vo svojom [komentári](#) Christopher F. Rufo.

Kritickú rasovú teóriu považuje za „existenčné ohrozenie Spojených štátov amerických“.

Tento článok som napísal pre a bol uverejnený na stránkach [Konzervatívneho denníka Postoj](#).